

ESTAT DE BENESTAR I FEDERALISME

I. SANITAT

FEDERALISME

La Constitució dels Estats Units, a finals del segle XVIII, va inaugurar l'aplicació pràctica del federalisme i d'ençà, el federalisme s'ha anat estenen de manera que actualment quasi la meitat dels estats democràtics tenen organitzacions federals, tot i que en formes molt variades. Fonamentalment el federalisme proposa una organització descentralitzada del Estat i un enfoc més proper a la sobirania popular que el nacionalisme i l'unitarisme. Tanmateix, la millor aportació que el federalisme pot fer a les nostres societats no és tant l'organització com els valors. El federalisme, arrelat en la racionalitat il·lustrada, defensa els valors del diàleg, la solidaritat i el compromís, o dit d'una altre manera el respecte pels altres i la responsabilitat. Cal afirmar que aquests valors són superiors a les entelèquies romàntiques o màgiques del nacionalisme, i també millors als de les burocràcies allunyades dels ciutadans, pròpies dels estats unitaris.

La racionalitat i la dimensió ètica del federalisme són alhora una debilitat front l'abrandament sobiranista, especialment en els moments que estem vivint a casa nostra. N'hi ha moltes persones il·lusionades amb el desplegament fortament emocional del nacionalisme, que renuncien als drets de ciutadà i es conformen amb un paper més proper al de súbdit refugiant-se en nocions transcendents a l'individu, com ara "el poble català".

En el nostre país, la major aportació que podria fer el federalisme seria la introducció d'una major racionalitat administrativa i ètica a la vida pública, així com la potenciació d'un major protagonisme del ciutadà.

ESTAT DE BENESTAR

No hi ha una definició única per al concepte "Estat de Benestar" ja que aquesta és una denominació empírica, resultat de recollir activitats diverses engegades per governs democràtics de diferents països després de la II Guerra Mundial. Amb l'Estat de Benestar es pretén fer compatibles la societat de lliure mercat (capitalisme) i un ordre social equilibrat, en el qual cap ciutadà, en tant que subjecte de drets reconeguts, quedi desprotegit en les seves necessitats més bàsiques en cas d'adversitat.

Bàsicament, l'Estat de Benestar es refereix a les intervencions que, des de les diferents administracions de l'Estat: tant la central com les autonòmiques i locals, s'orienten a millorar el benestar social i la qualitat de vida de la població.

No obstant això, des dels anys 70 i 80, el corrent neo-liberal, els màxims exponents polítics del qual van ser Thatcher i Reagan, va començar a desmantellar de manera insidiosa

l'Estat del Benestar amb l'argument de que la xarxa protectora de l'Estat de Benestar relaxa l'esperit de superació individual i fa menys competitiva una societat. Per contra, el federalisme social tracta de superar la dicotomia d'individualisme versus altruisme, posant l'èmfasi en la solidaritat. No obstant això, enfront de la caritat arbitrària que defensen alguns lliberals, és preferible la justícia social gestionada per l'administració i regulada per les lleis.

Tot i que l'Estat de Benestar va arribar tard a Espanya (quan ja començava el seu desmantellament en alguns països), i malgrat les seves mancances, gaudeix d'una gran acceptació popular.

Al nostre país l'Estat de benestar es refereix concretament als punts següents :

- 1- Als serveis públics com la sanitat, l'educació, els serveis d'ajut a les famílies (serveis domiciliaris en les persones malaltes o depenents, centres de dia, etc), els serveis socials, l'habitatge social i altres serveis amb els objectius que s'han descrit. Les enquestes que s'han fet repetidament a la ciutadania, valoren com a molt importants aquests serveis públics.
- 2- Les transferències socials, com ara les pensions de vellesa, de viudetat i de discapacitat. Constitueixen el capítol més important, transferint fons públics dels treballadors i empresaris (que cotitzen a la Seguretat Social) als beneficiaris pensionistes. A més de las pensions hi ha altres transferències importants como les prestacions per atur i les ajudes a les famílies.
- 3- Les intervencions normatives, es a dir, les intervencions de l'Estat dirigides a protegir al ciutadà en la seva condició de treballador (salut i higiene laboral), consumidor (protecció del consumidor) o resident (salut ambiental). En aquestes intervencions l'Estat, en general, no finança o proveeix serveis, si no que dicta normes i sancions para forçar i garantir el seu compliment.
- 4- Les intervencions públiques encaminades a crear llocs de treball en condicions adients, establint les condicions favorables tant pel que fa al sector privat com el públic.

La recent globalització econòmica ha afectat de manera molt negativa a l'Estat de Benestar. El capital s'ha abocat a l'especulació transnacional aprofitant les immenses possibilitats de les tecnologies d'informació i comunicació, en detriment de l'economia productiva i considerant les persones com un obstacle per als seus negocis. Però la defensa, continuïtat i millora de l'Estat del Benestar, està en mans dels ciutadans. Hem de tenir present que l'Estat del Benestar es sosté sobre la base de la tributació fiscal, que suporten en la seva major part els beneficiaris i no per les rendes més altes, que disposen de majors possibilitats per evadir la pressió fiscal.

Un element clau en la defensa de l'Estat de Benestar és l'ocupació. Tant el benestar físic com a psíquic d'una persona depenen en gran part de la seva activitat. Per a un adult, aquest benestar queda condicionat a disposar d'una ocupació productiva, entenent aquesta com la producció de béns i serveis d'utilitat social. En una situació d'alta ocupació, les necessitats socials bàsiques estan satisfetes. Al mateix temps, és possible aconseguir un Estat de Benestar sostenible, aplicant una adequada gestió. Per això cal, entre

altres coses, valorar l'activitat productiva real i diferenciar entre empresaris productors i empresaris especuladors.

A continuació presentem algunes consideracions sobre federalisme i Estat del Benestar, focalitzades en aquest primer text en la sanitat, que amb les pensions i l'educació formen la tríade de despesa principal, sense perjudici dels restants: l'atur, la discapacitat, el suport a la família, l'habitatge, la supervivència i l'exclusió social. Posteriorment abordarem cadascun d'aquests aspectes.

SANITAT

Molts identifiquen la Sanitat amb l'Estat de Benestar. No obstant, no és el mateix, encara que sigui una partida pressupostària molt important del mateix que s'emporta al volt del 25% de la despesa en Estat de Benestar. En poques paraules, la protecció de la salut és un dels serveis públics essencials de l'Estat del Benestar. La sanitat pública no és simplement una oferta més de serveis de l'Estat, sotmesa com sabem als condicionaments de les prioritats econòmiques del moment; és un dels objectius fonamentals que legitimen la existència d'un estat que tingui en compte la justícia social.

Convé diferenciar entre medicina i sistema sanitari. Pel que fa a la medicina, es tracta del conjunt de tècniques i coneixements orientats a preservar o recuperar la salut entesa com el benestar físic, psicològic i social de les persones. Tanmateix, l'abast de la ciència mèdica excedeix però aquest objectiu terapèutic principal i es dirigeix també a la promoció de la salut i a l'assistència d'aquelles persones en les que no es possible la recuperació de la salut, com succeeix amb els malalts terminals o els discapacitats greus.

A diferència de la medicina, l'assistència sanitària és el marc social en el si de la qual es produeix l'exercici de la medicina. I aquesta forma social, depèn de decisions polítiques. Els que paguen i els que produeixen els elements imprescindibles per diagnosticar i tractar es troben presents amb veus determinants per prendre decisions i concretar-les en l'atenció a la salut. L'entramat del sistema sanitari compta amb un interlocutor molt potent que se sol anomenar "tercer pagador", perquè es fa càrrec de les despeses que es produeixen en l'assistència dels pacients.

La gestió de la Sanitat és un plat cobejat pels partits polítics i, en general, per la nombrosa burocràcia polític-sanitària que s'expandeix inexorablement parasitant el sistema. La capacitat de gestionar milers de milions d'euros facilita les externalitzacions corruptes, el finançament irregular de les formacions polítiques i els interessos de grups empresarials que mantenen concerts de dubtosa transparència amb les institucions públiques.

Des de no fa tres dècades a Catalunya suportem un règim gerencial imposat pels partits polítics hegemònics que ha comportat la pràctica absència de d'instàncies de participació democràtica. Com a resultat, la gestió polític-administrativa ha marginat els valors professionals i s'han polititzat més i més les decisions estratègiques que es prenen en els centres sanitaris. Mentre, el nivell de l'atenció hospitalària s'ha sostingut gràcies a la vocació i el voluntarisme altruista d'una generació de facultatius i infermeria, que ha aixecat la nostra medicina pública a un nivell que tècnicament és al nivell de la mitjana europea.

Les Comunitats Autònomes (CCAA) tenen un sistema similar de finançament sanitari però generen dèficits i deutes mol distints i per causes diverses entre les quals s'hi inclouen el disseny estructural i la gestió. Una part important d'aquestes diferències són degudes a les relacions amb els proveïdors sanitaris que, donada la seva creixent concentració, tenen cada vegada més poder de negociació en front d' uns compradors fragmentats en 17 sistemes sanitaris diferenciats i mal coordinats entre sí. D'altra banda, les retallades pressupostàries han portat a Catalunya cap a la cua de les CCAA en termes de despesa per ciutadà i any (tot just per sobre dls 1000€).

Aquesta Sanitat que ha estat en els últims anys un motiu d'orgull col·lectiu, i que ha contribuït a perllongar la nostra esperança de vida, està ara greument amenaçada. Les retallades pressupostàries i la progressiva proletarització i sindicalització de la professió mèdica, entre d'altres causes, amenacen la seva continuïtat i, el que és tant o més important, la seva qualitat. No cal dir que el finançament és clau, però encara en el cas improbable que es podés disposar de més recursos, caldria alguna intervenció més per afrontar els problemes estructurals de la Sanitat sense que es convertís en un pou sense fons.

Cal prendre mesures com:

- Coordinació sanitària, basada en la eficàcia, l'eficiència i en l'equitat.
- Professionalitzar la gestió confiant-la a directius amb un currículum solvent, tècnicament preparats, coneixedors de la cultura sanitària i a una distància prudencial del poder polític.
- Participació ciutadana. La promoció de la salut requereix que ciutadans i ciutadanes s'impliquin en les decisions de salut, que col·laborin en la millora dels seus hàbits de vida, i la qualitat de l'entorn.

CAUSES ECONÒMIQUES QUE POSEN EN PERILL LA SANITAT PÚBLICA

La amplitud de cobertura de l'Estat del Benestar depèn fonamentalment de criteris polítics pel que fa al repartiment, a la cartera de serveis i el recursos econòmics disponibles per fer front a una despesa que, a la pràctica, s'ha mostrat potencialment il·limitada. A la vegada, els recursos econòmics depenen en gran manera de la productivitat i riquesa del país, de la demografia i de la taxa d'atur. Es per això, que la crisi actual ha posat en dificultats el nostre estat de benestar ja que el PIB s'ha contret, la natalitat és baixa i la taxa d'atur és tan alta que s'endú –en forma de subsidis- una part molt important pressupost destinat a cobertures socials. Una crisi econòmica a la qual cal afegir un sistema fiscal injust i ineficient i la nostra escassa cultura de responsabilitat fiscal.

COM POT AFECTAR EL PROCÉS INDEPENDENTISTA AL MANTENIMENT DE L'ESTAT DEL BENESTAR?

Front aquesta situació, el nacionalisme ha mostrat molt poca capacitat de reacció derivant la conflictivitat cap a la Hisenda espanyola i confonent a la població amb el mite d'un estat de benestar superior en el si d'una Catalunya independent. No hi ha cap raó fonamentada de que una hipotètica independència millorés substancialment l'estat del benestar a Catalunya. D'acord amb l'anàlisi econòmic més seriós, la independència:

- 1) faria baixar el PIB català de forma significativa,
- 2) reduiria la inversió forània donada la inestabilitat política i la incertesa que seguirien a la creació de noves fronteres,
- 3) comportaria la deslocalització de moltes empreses i les que es quedessin al territori tindrien més problemes per exportar (encariment de la importació de matèries primeres i dels béns intermedis),
- 4) incrementaria el dèficit públic amb poques o nul·les possibilitats de finançar-lo als mercats internacionals,
- 5) forçaria l'abandonament de la Unió Monetària Europea la qual cosa implicaria la sortida de l'euro per raons de desequilibri fiscal, per manca de suport de la UE i impossibilitat de recórrer al BCE.

En resum, en un marc d'independència la feblesa econòmica que ja patim seguiria creixent i suposaria a curt termini la caiguda de les prestacions socials. A més, res fa pensar que en un l'endemà independent les forces polítiques catalanes sobiranistes que governessin el país ho fessin amb criteris de equitat, solidaritat i justícia: podrien seguir, com fins ara, defensant polítiques de retallades i privatitzacions.

SANITAT, ESTAT DE BENESTAR I FEDERALISME

Els ciutadans es mostren satisfets del nostre Estat de Benestar, fins i tot aquells que no hi contribueixen amb els seus impostos. Quan a la Sanitat també n'és motiu de satisfacció i orgull per a tothom perquè és el resultat de l'esforç d'una generació de professionals sanitaris. Probablement entre els valors d'aquest col·lectiu estan els que hem considerat propis del federalisme: el diàleg, la solidaritat i el compromís.

Malgrat que aquests valors encara no estiguin arrelats fermament en tots els sectors socials, ni entre el col·lectiu dels polítics favorables a la independència de Catalunya, podem afirmar que l'actual estructura descentralitzada i quasi federal de l'Estat espanyol, ha contribuït als assoliments descrits.

No obstant això, els valors de la societat haurien d'evolucionar cap a la sostenibilitat de l'Estat de Benestar; expandir l'ideari federalista pot contribuir a superar la crisi actual i preservar l'Estat de Benestar en conjunt i sobretot la Sanitat.

Ja que la Sanitat Pública gestiona una ingent quantitat de recursos -on les economies a gran escala són importants- i a més, ha de fer front al poder global dels proveïdors sanitaris, es fa imprescindible la coordinació interterritorial. Però la tendència actual de cada CCAA a tancar-se com un feu, i la lluita entre centralització i autonomia, creen grans ineficiències i posen en perill la igualtat del dret a la salut de tots els espanyols. Aplicant el model federal s'aconseguiria una articulació més eficaç entre les adonistracions central i autonòmica (federació i estats).

Bibliografia

El malestar de la salud. Para tomar el pulso a la sanidad pública. CLAVES. Enero/Febrero 2013.

Invitación al Federalismo. España y las razones para un Estado plurinacional. J. Antonio Pérez Tapias. Editorial Trotta. 2013.

Les prestacions privades en les organitzacions sanitàries públiques. V. Camps, G. López, Àngel Puyol. F. Grifols.

Transparencia en el sistema sanitario público. Fundació Grifols 2013.

La descentralización sanitaria: las perspectivas de futuro. C. Valls.

Canvi d'època; canvi de rumb?. Aportacions i propostes des dels moviments socials. O.Mateos, J.Sanz. Quaderns CJ. n° 186. 2013.

Derechos sociales y nacionales. A. Guiteras. El País. 9/4/2014.

Repensar el estado del Bienestar. A. Argandoña, EL PERIÓDICO, 3 de julio de 2014.

Catalunya, a la cola de España en gasto sanitario. EL PERIÓDICO, 10 de Febrero de 2014.

El golpe económico de una independencia de Catalunya. R. Pampillón y Mª C. de Haro. EXPANSIÓN, 29 de Setiembre de 2014

La sanidad envenenada. A. Sitges-Serra. EL PERIÓDICO, 5 de Octubre de 2011